

ОЧАКВАНИЯТ КРАЙ НА ЕДИН ПОЧТИ КРИМИНАЛЕН СЕРИАЛ В 12 ЕПИЗОДА:

Най-слабият инструмент за решаване на най-сложната задача в Европейския съюз, който е създаден като плод на исторически илюзии – наистина ли питаме ЗАЩО МЕХАНИЗМЪТ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И ПРОВЕРКА НЕ РАБОТИ В РУМЪНИЯ И БЪЛГАРИЯ?

Част първа – „Големите надежди“ или завръзка на историческата интрига

ПРОФ. ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

13 ноември 2018.

Не, това не е рецензия за телевизионен сериал, а аналитично обяснение за особеностите на отношението на ЕС към България и Румъния. Публикуваната на 13 ноември поредна, дванадесета версия на годишния доклад на ЕК за прогреса на двете страни в утвърждаването на върховенството на правото и, съответно, в борбата със систематичната корупция е основанието да вникнем не само в новия текст, а в по-общия политически процес, на който той е продукт.

Назад във времето, а и до ден днешен срещу твърдението, че CVM¹ е безрезултатен, се обявяват мнозина заинтересовани – лица и институции. Поради това първо трябва да се докаже, че твърдението е вярно.²

За човек, който е склонен да се доверява на фактите, няма място за съмнение, че 12 години след въвеждането на механизма той е все още толкова далече от постигане на целите му, колкото и при въвеждането му. А и няма никакъв шанс нещата да се променят, което и поставя въпроса ЗАЩО не работи.

Отговорът не може да е кратък, защото основанията за безрезултатността на CVM влизат дълбоко в корените на Източното разширяване и цялата сложна история следва да бъде разбрана. Предложеното тук е пределно краткото обобщение на онова, което е известно от изобилната научна литература по въпроса, но също и от интервютата с преките участници в историческите събития.

Малко известен, но сигурен е фактът, че самият ЕС е създаден, на първо място, заради необходимостта да бъде проведено т.нар.

Източно разширяване към страните от

Централна и Източна Европа. Пред ужаса от обединила се през 1990г Германия социалистът Митеран и консерваторът Тачър инициират прерастването на Европейските общности в Съюз с една ясна цел – Централна Европа да не бъде погълната от разрастващата се германска мощ и притегателна сила. Целта е двустранна – исторически естествените сателити (Австрия, Чехословакия, Унгария и Полша) да се присъденият не към Германия, а към нещо по-разводнено, но също така самите те да бъдат разтворени в общност от страни с по-различни интереси, икономически връзки и културни традиции. Освен това подобен ход изглежда единственото невоенно решение на грамада проблеми, произтичащи от разпада на социалистическия лагер – евентуални бежански вълни, екологични катастрофи, икономически колапс, който допълнително би усилил бежанския натиск, междуетнически конфликти, поради изкуствеността на границите след Втората световна война и т.н. Укрепването на пост-комунистическите страни чрез икономическата им интеграция в ЕС е сякаш магическо преодоляване на всички тези заплахи. А освен това носи и

¹ CVM е абревиатура на Co-operation and Verification Mechanism, което е наименованието на *Механизма за сътрудничество и проверка* на английски език. Абревиатурата на българското название може да се чете и като „малки и средни предприятия“, а такова обръкване в случая би било крайно нежелателно.

²Виж доказателството в „УСПЯ ЛИ МЕХАНИЗМЪТ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И ПРОВЕРКА ДА ВЪЗДЕЙСТВА ВЪРХУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ?“ <http://jeanmonnetexcellence.bg>.

допълнителен бонус на нов отворен пазар от около 100 млн. потребители, чиято покупателна мощ ще расте в процеса на интеграция ...

Толкова е хубаво, че може да се очаква само най-логичното – желаното е практически невъзможно. Нововъзникналият ЕС няма нито ресурс, нито институционален капацитет, да не говорим изобщо за ноу-хау за интеграция на пост-комунистически страни в съвършено различен - по ценностните си основания и по институционалния си дизайн - Западен свят. Откъдето и огромният риск пред подобно начинание, който никой не е готов да поеме за своя сметка.

Ето защо началото на Петата вълна на разширяване на ЕС, както е известен процесът на източната експанзия на Съюза, започва с неразрешимо противоречие – то трябва да стане, но не може да стане, най-малкото - не веднага. Поради това началото е сякаш много странно за кандидатстващите страни – споразуменията за Европа асоцииране (дори самото им име е странно, защото сякаш обещава онова, което го няма в самия договор – същинска европейска интеграция³). В тях ЕС признава, че целта на кандидатстващите

страни е членство, но самият той не приема тази цел за своя. За сметка на това започва интензивна подготовка за пазарна интеграция на тези страни. Много е важно, че в нейния ход Европейската комисия натрупва безпрецедентен опит за партньорство с пост-комунистическите страни. Защото тя хем им предлага ръководство за техните дължими реформи към отворена пазарна реформа, плуралистична демокрация, върховенство на правото и защита на човешките права, хем превръща това „партньорство“ в инструмент за натиск към такива реформи.

Така че не е изненада, че, когато от страните-кандидатки постъпват официалните молби за членство, именно Комисията става институцията, която е натоварена с отговорността да управлява процеса на присъединяване. Не на последно място също и поради факта, че между страните членки няма единодушие по нито един от въпросите кои точно страни и кога да бъдат приети, (поради тежкия проблем от икономическата изостаналост на кандидатките, чието включване в Съюза ще промени средните стойности на икономическите показатели и довчерашни бенефициенти от

³ Утвърдената у нас публична формулировка е „Европейски споразумения за асоцииране“. Няма проблем същото да се каже и на нормален английски

език “European association agreements”. В разрез с правилата на граматиката, обаче, в оригинал заглавието е Europe association agreements.

преразпределителните програми ще се окажат донори на тези програми).

Самата Комисия на свой ред вижда в тази писта за политическа изява, нежелана от конкурентите ѝ – Европейски парламент, Съвет, че и големите страни-членки в ЕС, много важна възможност за собствена експанзия – като институция, ресурси, но най-вече като инструмент за влияние. Защото в края на 90-те години идеята за обединяване на Европа е изключително популярна - макар по-силна подкрепата да е сред гражданството на страните-кандидатки, отколкото на старите страни членки.

Само че започната задача се оказва чудовищно трудна – не само поради обхвата на 10-те пост-комунистически страни като брой население и територия, културно-исторически наследства с ярко изразен националистичен корен, но на първо място поради икономическата, институционална и, по-общо, цивилизационна разлика от Западния свят. Такава задача може да има решение по един единствен начин – максимална минимизация!

Така подготовката на тези страни за членство в ЕС се концентрира практически изцяло върху пазарната подготовка. От целия бюджет на програма ФАР, която се пренасочва именно към тази подготовка, около 1 на сто е усвоен

за цели, различни от пазарните реформи. Но още по-важно е, че самата подготовка в решаваща степен се свежда до пренос на стотиците хиляди страници съюзно законодателство в законодателството на кандидатстващите страни (чрез националните им програми за „правна хармонизация“). Но пък, от друга страна, самата подготовка за пазарна интеграция е абсолютно необходима изходна предпоставка за всичко останало и значимостта на тази задача в пост-комунистически общества никога не може да оспорва.